

ॐ

क२७ मोथाबा निवासी.

अक्षरि प्रलाकर वि. प्रधान शर्मा
व्याख्यानमालान्तर्गतः—प्रथम व्याख्यान.

श्री गोरक्षा.

॥ आशार्चनम् ॥

सर्वं भवन्तु सुखिनः सर्वे सन्तु निरामयाः॥
सर्वे भद्राणि पश्यन्तु माकश्चिद्दुःखभाग्भवेत् ॥१॥

परिपकाराय - प्रकाशक,
१५५२ गोवर्धनदास तथा अतुलुज

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૌપીરાઈટ-સંગ્રહ

૧૭૮૭

આ પુસ્તક સ્વર્ગવાસી યદુવંશી સદ્ગૃહસ્થ શેઠ કૃષ્ણદા-
હયાણુના સ્મારક નિમિત્ત તેમના સત્પુત્રો—શ્રીયુત ગોવર્ધન
દાસ તથા મિં. ચતુર્ભુજ કૃષ્ણદાસ શ્રીકૃ. તરફથી “શ્રી ગોરક્ષા”
ના પ્રચાર હિતાર્થે પરમાર્યવૃત્તિ પૂર્વક સર્વ આસ્તિક નિરવલ
વેદોક્ત સનાતન ધર્મ પરાવણ સદ્ગૃહસ્થોને સન્માન સંયુક્ત
લેટ આપવામાં આવે છે. મળવાનું— ઠેકાણું.

શેઠ—મુદ્દલ જેઠા મારકીટના ચોકમાં—ઉક્ત મહાશયો
પાસેથી. તથા કચ્છ મોથાલા:—પ્રદ્યક્ષપિ પ્રભાકર મહારાજ પાસેથી.

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કોપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૭૯૭ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ ગોરક્ષા

વિષય ટટ૨૧૧૦૫૧

વાંચનારને વિગતિ.

(પ્રથમ વાંચક । સનાતન ધર્મ પરાયણ હોં કિંવા આર્ય
 સમાજ હો; શૈવ હો; અથવા શાકત હો; જૈન મતાવલંબી
 હોવાથીઓસાંફીસ્ટ હો; બ્રહ્મ સમાજ હો કિંવા પ્રાર્થના સમાજ
 હો; શ્વેતામ્બરી હો વા દિગંબરી હો, આસ્તિક હો કિંવા નાસ્તિક
 હો; કબીર પંથી હો અથવા હાદુ પંથી હો; સ્વામી નારાયણ
 માર્ગાનુયાયી હો વા વલ્લભમંત્રપ્રદાયી વૈષ્ણવ હો; નાનક પંથી
 હો કિંવા નિમ્બાર્કમતાનુગામી હો, ગાણપત્ય હો અથવા
 લિંગાયત હો, શૌરી હો વા જરથોસ્તી હો, કૃશ્ચિયન હો કિંવા
 મહમુદીયન હો બૌદ્ધ હો વા નેપાથિક હો; દ્વૈતવાદી હો અથવા
 અદ્વૈતવાદી હો, મિમાંસક હો અથવા ઉપાસના નિરત હો પ્રોટે-
 સ્ટંટ હોવા રામનહેથોલિક હો; લીબરલ હો અથવા કન્જર
 વેદીવ હો; સોશીયલ હો, વા રેડીકલ, યુનિયનિસ્ટ હો,
 બ્રાહ્મણ હો અથવા ક્ષત્રિ હો; વૈશ્ય હો અથવા શુદ્ર હો બ્રહ્મ-
 ચારી હો અથવા ગૃહસ્થ હો; વાનપ્રસ્થાશ્રમી હો કિંવા
 સન્યાસી હો; વિલાસી હોવા ઉદાસી હો; રાજા હો અથવા રાંક
 હો; પુરૂષ હો કિંવા સ્ત્રી હો, તરૂણ હોવા વૃદ્ધ હો, તરૂવાદી
 હો કિંવા ધર્મવાદી હો; યોગી હો અથવા ભોગી હો, રાગી હોવા
 ત્યાગી હો, સ્વેચ્છાચારી હો કિંવા શિષ્ટાચારી હો; ગુજરાતી
 હો કે મહારાષ્ટ્રી હો, બંગાલી હો વા બલુચિસ્તાની હો. કચ્છી
 હો કિંવા કાઠીઆવાડી હો અર્થાત્ સંસાર માંના પ્રચલિત
 પંથ—મત—સંપ્રદાય, દેશ જાત, રીત, રીવાજ, ભેદ, ધર્મ
 માંથી ગમે તે હો પરંતુ એકાગ્ર વૃત્તિ પૂર્વક આ લઘુ પુસ્તકનું
 અવલોકન કરી તત્સંબંધી તન, મન, અને ધનથી શુદ્ધ પ્રયાસ

કરી રહ્યાં માનવ જીવનનાં એક મૂખ્ય કતબ તરફ લક્ષ આપી
 ગાયસેવા એજ ઇશ્વર—સેવા—ધર્મ સેવા—સ્વદેશ સેવા—સ્વ
 જ્ઞાતિ સેવા—સ્વકુટુંબ સેવા છે એ પ્રમાણે સમજી તદનુસાર
 ગાયસેવામાં કટિ બદલ થઈશ તો આ પુસ્તકનાં લેખક તથા
 પ્રકાશકનો ઉચ્ચાશય— કેટલેક અંશે સાર્યક થશે એમ માન
 વાનું કારણ મળશે. એથી અધિક અન્ય શું કહી શકાય !

“ મનસ્યેકં વચસ્યેકં કર્મણ્યેકં મહાત્મનામ્ ”

“ મનસન્યત વચસન્યત કર્મણ્યન્તુ દુરાત્મનામ્ ”

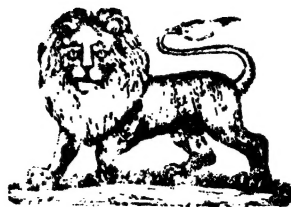
તથાસ્તુ.

ૐ શાન્તિ શાન્તિ શાન્તિ:

લી૦

મુબઇ—વડગાદી.
 વિષ્ણુ વિલાસ ભૂવન
 દેવદીવાળી—એકાદશી
 સપ્તમી ૧૯૬૩.

સંસારનાં અસંખ્ય પ્રવાસી પ્રાણી.
 એ માંથી એક વ્યાવહાર સિદ્ધ
 નિમિત્ત કાવ્યનિક
 પ્રભાકર શર્મા.

ૐ

બ્રહ્મર્ષિ પ્રભાકર વ્યાખ્યાનમાલાન્તર્ગત:-
પ્રથમ-વ્યાખ્યાન.

ગૌરક્ષા.

ભાગ્યન્બ્રાહ્મણો બ્રહ્મર્ચસી જાયતામારાષ્ટ્રે રાજન્યઃ
શૂર ઇષવ્યોઽતિ વ્યાધી મહારથો જાયતાં દોગધ્રી ધેતુ-
ર્વૌઢા નદ્વાનાશુઃ સતિઃ પુરન્ધર્યોષા જિઘ્ણૂ રથેષ્ઠાઃ
સમેયો યુવાઢસ્ય યજમાનસ્ય વીરો જાયતાં નિકામે નિકામે
ન પર્જન્યો વર્ષતુ ફલવત્યો ન ઓષધયઃ પચ્યન્તાં યોગ
ક્ષેમો નઃ કલપતામ્ ॥ વેદમંત્રઃ ॥

ભાવાર્થ :— અમારા આ પવિત્ર ભારતવર્ષમાં વેદવિદ્યાના
અધ્યયન કરનારા અને બ્રહ્મતંત્ર ધરાવનારા બ્રાહ્મણો,
ઉત્પન્ન થાઓ ; શસ્ત્ર વિદ્યામાં કુશળ શૂરવીર અને
મહારથી યોદ્ધા ક્ષત્રિયો ઉત્પન્ન થાઓ ; બહુ દુધને
આપનારી ગાયો, શિશુગામી (જલદી ચાલનાર) ઘોડા
તથા પાર્તિવૃત્ત ધર્મપરાયણ સ્ત્રી રત્નો ઉદ્ભવો ; વર્ષ,
બરાબર સમય ઉપર વરસો ; અમારા દેશની ઔપચીઓ
ફલવતી થાઓ ; હે પરમ કૃપાળુ પરમેશ્વર ! એ સિવાય
પણ અન્ય સર્વ પ્રકારે અમારું હિત (કલ્યાણ) કરો.

“હરિ ઐ શાન્તિ શાન્તિઃ શાન્તિઃ”

મહાશય સમાધ્યક્ષ ! વિદ્વાન સંબંધન ગણુ ॥

આજનું માટે વ્યાખ્યાન “ગૌરક્ષા” એ વિષય ઉપર નિર્માણ કરવામાં આવ્યું છે; આપ લોકો રૂઢે પ્રકારે જાણતા હશે કે આ વિષયને સાંગોપાંગ પ્રતિપાદન કરવા માટે; બહુ સમયની આવશ્યકતા છે; તથાપિ આજે સંક્ષિપ્ત રીતે હું આપ-વિદ્વાનો-જ્ઞાનીઓ અને સત્પુરુષોની સમક્ષ જે કંઈ ક્યન કરીશ તેને આપ એકાગ્રવૃત્તિ પર્યંક-સાધુભાવથી શ્રવણ કરશો એમ હું આશા રાખું છું.

બ્રાતૃગણ! પ્રાચીન સમયમાં આપણે ઉત્પત્તિ રૂપ મહાલયના શિખર ઉપર બિરાજેલા હતા; પરંતુ અત્યારે આપણે તે મહાલયના પવિત્ર શિખરથી અધઃપતન થયા છઈએ; અર્થાત્ અવનતિને શરણ છઈએ; એ બહુજ ખેદ જેવી વાત છે આપણા પૂર્વજો મહાન પવિત્ર તથા સમ્યારત્ર શાસ્ત્રી થઈ ગયાં છે. તેમનું મુખ્ય કારણ એ હતું કે—તેઓ પોતાના કર્તવ્ય પરાયણ હતા; હવે “ગૌરક્ષા” એટલે શું તે સંખંધી આપણે વિચાર કરશું તો ગાયની રક્ષા કરવી એ સર્વ સજ્જન પુરુષોને સર્વથી પ્રથમ સમ્પાદનીય કર્તવ્ય છે. ગૌરક્ષાથી આપણને ઐહિક અને આમુખિક એટલે આલોકમાં અને પરલોકમાં સુખની પ્રાપ્તિ થાય છે.

મહર્ષિ શ્રી વેદ વ્યાસજી એ શ્રી શુકદેવજીને શું કહ્યું છે તે બીજર લક્ષ આપો.

ગાવઃ પ્રતિષ્ઠા મૂતાનાં તથા ગાવઃ પગાયણમ ॥

ગાવઃ પુણ્યા પવિત્રાશ્ચ ગોધનં પાવનં તથા ॥ ૧ ॥

ગાવઃ સ્તેજઃ પરંપ્રોક્ત મિહલોકે પરબ્રહ્મ ॥

ન ગોમ્યઃ પરમં કિંચિત્ પવિત્રં ભરતર્ષભ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ :— પ્રાણોનું આધાર કિંવા મૂળ આશ્રયભૂત ગાય માતાજી છે. તેમ પવિત્ર તથા પુણ્ય પ્રદાયક છે; અને ગોધન જ પવિત્ર છે. આલોકમાં અનેપર લોકમાં ગાય એજ ઉત્કૃષ્ટ તેજ હોવાથી તેની અપેક્ષાએ અધિક પવિત્ર વસ્તુ કેમ પણ નથી.

બ્રહ્માએ ઇન્દ્રને કહેલ ગાય મહાત્મ્ય

યજ્ઞાદગં કથિતા ગાવો યજ્ઞ એવં વાસવ ॥
 એતામિશ્વ વિના યજ્ઞો ન વર્તેત કથંચન ॥
 ધારયન્તિ પ્રજા શ્વેવ પયસા હવિષા તથા ॥
 એતાસાં તનયાંશ્ચાપિ કૃષિ યોગમુપાસતે ॥
 જનયાન્તેચ ધાન્યાનિ, બીજાનિ વિવિધાનેચ ॥
 તતો યજ્ઞા : પ્રવર્તન્તે હવ્યં કવ્યંચ સર્વશ : ॥
 પયોદધિ ધૃતંશ્ચેવ પુણ્યા શ્વેતા : સુરાધિપ : ॥
 વહન્તિ વિવિધાન્ ભારાન્ શુક્લઘ્ના પરિપીડિતા ॥
 મુર્નાંશ્ચ ધારયન્તીહ. પ્રજાશ્ચૈવાપિ કર્મણા ॥
 વાસવા કૂટ વાહિન્ય : કર્મણા સુકૃતેનચ ॥
 ઉપરિષ્ઠાતન્તોઃ સ્માકં વસન્ત્યેતા : સદૈર્વાદિ ॥

ભાવાર્થ :— ગાય યજ્ઞાંગ હોવાથી યજ્ઞ રૂપ છે; તે (ગાય) વગર યજ્ઞ અશક્ય છે; ગાયમાતા હતથી તથા ક્ષીરથી પ્રજાને જાગૃત કરે છે; ગાયના પુત્ર ખેતી સમ્બંધી કાર્ય કરે છે; જેનાથી નાના પ્રકારનાં ધાન્ય (અનાજ) ઉત્પન્ન થાય છે. અને એ પદાર્થથી યજ્ઞ એટલે કન્યાદિ ની પ્રવૃત્તિ નિમિત્ત છે. વળી ગાયથી, દૂધ, દહી, અને

વૃતની પ્રાપ્તિ થાયછે, ગાય પુત્રો ક્ષુધા, વૃષાથી વ્યાકુલ હોવા છતાં પણ વિવિધ પ્રકારનાં ભારને વહન કરેછે. અને પોતાની કૃતિથી મુનિઓની તથા પ્રજાની બહુ રક્ષા કરેછે. સારાંશ:— હે ઇન્દ્ર! આ ગાય નિષ્કપટ છે અને ગાય રક્ષણ એજ અમારા જીવનનું તથા ઉત્તતીનું મૂખ્ય સાધનછે. એ પ્રમાણે સમજી જીવનેચ્છુ તથા ઉત્તતીચ્છુ મહાશયો એ “ગાય રક્ષણ” એ એક સર્વદા મુખ્ય ફર્તવ્ય છે. એમ અવશ્ય સમજી ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ.

પવિત્રમાં પવિત્ર શુ !

એ પ્રમાણે જ્યારે યુદ્ધિષ્ઠરજીએ બિષ્મપીતામહને પ્રશ્નયું ત્યારે:—

ગાવો મહાર્થા : પુણ્યાશ્ચ તારયન્તિ ચ માનવાન ॥

ધારયન્તિ પ્રજા શ્વેમા હવિષા પયસા તથા ॥

નદિ પુણ્યતમં કિંચિદ્ ગોમ્બ્યો ભરત્તસત્તમ : ॥

एता : पुण्या : पवित्रश्च त्रिषु लोकेषुसत्तमा : ॥

ભાવાર્થ :—ગાય એ મહાન લક્ષ્મી પ્રદાયક તથા પુણ્યભાજન થઈ મનુષ્યોને તારનાર છે; તેમજ ધૃત અને દૂધ વિગેરેથી પ્રજાનું પોષણ કરનાર છે; ગાયથી અધિક પાવન કરવાની વસ્તુ ત્રણ લોકમાં નથી કિંતુ ગાયજ સર્વોત્કૃષ્ટ (અત્યંત પવિત્ર) તથા પાવન કરનારી છે.

ગાવોઽધિકાસ્તપસ્વિભ્યો યસ્માત્ સર્વેભ્ય એવચ ॥
 તસ્માન્ મહશ્વરો દેવ સ્તપસ્તાભિઃ સહાસ્થિતઃ ॥
 પયસા હવિષા દધ્ના શકૃતા ચાથ ચર્મણા ॥
 અસ્થિભિશ્ચોપ કુર્વાન્તિ શૃઙ્ગૈર્વાલિશ્ચ ભારત ॥

ભાવાર્થ :— હે યુદ્ધિષ્ઠિર ! ગાય અનેક પ્રકારે જગતને લાભ
 કરનાર છે ; દુધથી, ધૃતથી, અને છાણથી પણ ગાય સર્વો,
 પયોગીપ્રાણી છે. એટલુંજ નહિ પરંતુ મરણાનંતર ચર્મ
 અસ્થિ, શિંગડાં, કેશ, વિગેરેથી પણ ગાય ઉપકાર કરે છે

પ્રાચીન કાળમાં આર્યોની પ્રતિજ્ઞા.

પૂર્વે બ્રહ્મવર્ચસ ધારણ કરનારા, પવિત્ર આત્મ-ઋષિમૂનિએ
 સ્વધર્મનિષ્ઠ રાજા-મહારાજાઓ, અને સ્વકર્તવ્યનિષ્ઠ વૈશ્યો
 તેમજ શુદ્રો સુધ્ધાં પણ આ પ્રતિજ્ઞાને અનુસરનારા હતા; -તો
 શ્લોક હું આપને કહું છું તે શ્રવણ કરશો.

ગાવો મે અમૃતઃ સન્તુ ગાવો મે સન્તુ પૃષ્ઠતઃ ॥

ગાવો મે હૃદયં સન્તુ ગવાં મધ્યે વહાન્વહં ॥

ભાવાર્થ :—અમારી આગળપાછળ ગાયો રહો, તથા અમારા
 અતઃકરણમાં ગાય ભક્તિ રહો, અમે ગાયમાતાથી
 શુન્ય ન રહીએ, કિન્તુ ગાયમાતાના વચમાં રહી
 અમે ગાયોની રક્ષા કરીએ, ગાયમાતા અમારી રક્ષા
 કરે. અહો ! જે સમયમાં આ શ્લોકના સિદ્ધાન્તાનુસાર
 અમારા આર્ય બ્રાતાઓ વર્તતા હતા તે સમયમાં
 .અમારા દેશની કેટલી ઉન્નતિ હતી એ સર્વત્ર સુપ્રસિદ્ધ

જ છે. એમાં લેશ પણ અતિશયોક્તિ નથી. પરંતુ સામ્રાજ્ય સમયમાં આપવિત્ર રહીને આપણે બૂલી ગયા છીએ; તેથી દિનપ્રતિદિન આપણી દીન અવસ્થા થતી જાય છે. એમ આપણે સમજી રીતે જોઈ શકીએ છીએ; માટે જો આપણને આપણા ભારત વચ્ચે ઉન્નતિ કરવાની અભિલાષા હોય તો તન, મન, અને ધનથી “ગાય રક્ષા” કરવામાં ઠટિબદ્ધ થવું જોઈએ; ગાય રક્ષા સિવાય ભારતીયરક્ષા ક્યારે પણ થવાની નથી એમ સ્વદેશભક્ત વિરપુરુષો મુક્ત કંઠથી ઉદ્યોષે છે :

નંદા અને જશોદામૈયાંની મહત્તા ગાય

સેવાથી જ ગણાઈ છે.

જે પવિત્ર વ્રજરજની મહાન્ યોગેશ્વરો, જ્ઞાનીઓ, તથા દેવતાઓ પણ સર્વદા ઇચ્છા કરે છે તેનું કારણ શું ? એ પ્રમાણે કોઈ પ્રશ્ન કરશે તો તેનું સ્વસ્થ દર્શક એજ ઉત્તર છે કે :— ત્યાં (વૃજભૂમિમાં) કોટી ગાય માતાઓની સેવા કરવામાં આવે હતી, અને તેજ પુણ્ય પ્રમાણથી વ્રજરજ પવિત્ર માનવામાં આવી છે. અંહા ! જે ભૂમિ ઉપર અસંખ્ય ગાય માતાઓ નિવાસ કરે તે ભૂમિને પવિત્ર માનવામાં કયો પુરુષ આનાકાની કરી શકશે ! નંદા અને જશોદાજીની ગાયો પ્રત્યે કેવી અડમ્મ ઋધ્ધા હતી તે તો તે મહા પુરુષ ૩૫ ઈ. પ. તોનાં ચરિત્રોથી સ્પષ્ટ જણાય છે.

શ્રીકૃષ્ણચંદ્ર પરમાત્માની ગાય પ્રત્યે ભક્તિ.

સહ્ય સદ્ગુહર્યો ! આપણા ઉપાસ્ય (ઉપાસના કરવાલાયક શ્રીપૂર્ણપુરોષોત્તમ શ્રીકૃષ્ણચંદ્રના માનવિક ચરિત્ર ઉપર આપણે લઘ્ય આપીશું તો તેઓ શ્રી એપણ તન, મન, અને ધનથી ગાયોની સેવા કરી હતી. અને તેથીજ તેમનાં “ગોપાલ” (ગાયોને પાલનાર) “ગોષઠ” (ગાયોને ભણાવનાર) તથા “ગોકુલાધિપ” એટલે ગાયોના સમૂહના ધંધર એપ્રમાણે નામે પ્રસિધ્ધ થયાછે. શ્રીકૃષ્ણચંદ્ર ભગવત્ ગાયોની શુશ્રૂષા (સેવા) માં એટલાતો હુબ્ધ હતા કે ક્યારેક ગાયોની સેવા કરતાં પોતે લોજન કરવાનું પણ ભૂલી જતા હતા; આવી ગાય પ્રત્યે તેમની અપૂર્વ ભક્તિ હતી; વળી ગાયો પણ ભગવત્ની ભક્તિથી મહાન પ્રસન્ન થઈ તેમને વશવર્તતી હતી. — શ્રીકૃષ્ણચંદ્ર જેને ગાયોનાનામથી હાંક મારતાં “લક્ષ ગાયોમાંથી તેજ ગાય શ્રીકૃષ્ણ ચંદ્ર મહારાજ પાસે આવી ઉભતીહતી. અહો ! પ્રેમની સત્તા કેવી પ્રબળ છે— પશુંઓ પણ પ્રેમાધીન છે તો મનુષ્ય સમાન પ્રાણી પ્રેમાધિન હોય એમાં આશ્ચર્ય શું !

મહાશયો ! આપણે તેજ “ગોપાલક” (ગાયોના પાલનાર) શ્રીકૃષ્ણ, ભગવાનને પણ પુરૂષોત્તમમાની તેમના ઉપાસક — તેમના અનન્ય ભક્તછઈએ—માટે આપણા ઇષ્ટદેવની કૃતિનું અનુકરણ આપણને અવશ્ય કરવું જઈએ. કલ્પના કરો કે આપણે કેઈ રાજાધિરાજની પાસે નોકરી રહ્યા અને તેમની હુઝા પ્રમાણે આપણે નહિં અનુસરીએ તો તે મહારાજા શ્રીની આપણા ઉપર ક્યારેય પ્રસન્નતા થાય તેમનથી—તેવીજ રીતે સર્વ રાજાધિરાજોનાં

મહારાજ શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનનાં આપણે ભૂત્ય-ધાકર-સેવક-થઈ તેમની ઇચ્છા-વૈદિક સિદ્ધાન્ત) પ્રમાણે ગાય-ગ્રાહણ સેવા પરાયણ નહીં થઈ એ તો આપણા ઉપર ભગવત્ પ્રસન્ન થઈ નથી. એટલામાટે સર્વ વિવેકી ભગવદ્ભક્તિ પરાયણ-સજ્જન વૈષ્ણવોએ, ગાય-ગ્રાહણની સેવા કરી શ્રીકૃષ્ણ ભગવત્ની પ્રસન્નતા સંપાદન કરવી જોઈએ.

રઘુવંશી રાજ દીલીપની ગાય ભક્તિ.

સજ્જનો! આપે રઘુવંશી મહાત્ પ્રતાપી રાજ દીલીપની કયા શ્રવણ કરી હશે તો આપને ધ્યાનમાં હશેકે રાજ દીલીપ એક પરમ ચરિત્ર શાસ્ત્રી એક દીવ્ય પુરુષ હતો અને ગાયની ભક્તિમાંજ પોતાનું સર્વસ્વ છે એમ માનનાર હતો; એકવચન તેમની પરિક્ષા લેવા શ્રીરૂદ્રગણ ઉગ્રસિંહનું સ્વરૂપ ધારણ કરી' વનમાં રાજ દીલીપની પાસે આવી, ગાયને મારાનો આટોપ (ટોળ) કર્યો, પરંતુ રાજર્ષિ દીલીપે પોતાનો અમૂલ્ય નરદેહ, સર્વભોજ્ય ઐશ્વર્ય તરૂણ અવસ્થા વિગેરે સર્વની દરકાર ન કરતાં ગાયના બદલે પોતાનો શરીર તે માયાવી સિંહને સમર્પણ કરવાની ઇચ્છા જણાવી- એ પ્રમાણે રાજ દીલીપની મહાત્ ગાય પ્રત્યે ભક્તિ એક શ્રીરૂદ્રગણ પ્રસન્ન થઈ દર્શન આપી તેની બહુજ પ્રશંસા કરી-વન્યવદ સમર્પી પોતાના લોક પ્રત્યે ગયા.

અહો! એકેવી ગાય ભક્તિ!! ત્રીસ કોટિ આર્ય વિરૂપુરૂષમાંથી કેઈ રાજર્ષિ દીલીપ જેવો બતાવી શકશેકે!! અરે! આવા સ્વવર્મનિષ ક્ષાત્રધર્મ સંપન્ન રાજર્ષિ એ કયાં ગયા!!!

મિત્રવર્ચો? મને આ વિષયમાં હજી ઘણું જોવાની ઇચ્છા ઉત્પન્ન થાય છે; પરંતુ સમય બહુ અલ્પ હોવાથી યદ્યપિ આપને વધારે સમય રોકાઈ શકાય તેમ નથી તથાપિ કહ્યા સિવાય રહી શકાતું નથી.

આજ કાલના રાવખડાદુરે અને રાવ સાહેબો !

આજ કાલ અમારા શ્રીમાન ધનાઢય લોકો “રાવખડાદુર” તથા “રાવસાહેબ” અને “જસ્ટીસ આફધિ પીસ” વિગેરે પદવીએ મેળવવા માટે તન, મન અને ધન સમર્પણ કરે છે. પરંતુ “ગોપાલ” “ગોસેવક” વિગેરેની સનાતન પદવીઓ ઉપર ચત્કિચિત્ પણ લક્ષ આપતા નથી. અહો એશું કહેવાય ! (હસાહસ) અર્થાત્-મારા કથનનો મુખ્ય ઉદ્દેશ એ છે કે, જેમ જગત્માં માન મેળવવા માટે લોકો શ્રમ સમ્પાદન કરે છે તેમ પરલોકનાં માન માટે પણ શ્રમ સમ્પાદન કરવું જોઈએ. માનવંતી પદવીઓને પ્રાપ્ત થઈ પોતાના સનાતન ધર્મ અને વેદોક્ત-કર્તવ્ય તરફ લક્ષ્ય આપવું જોઈએ અને જેથી જ વ્યવહાર તથા પરમાર્થએ ઉભય કાર્યમાં સાફદયત્વ પમાય છે. ધનાઢય સજ્જનોએ પોતાના દ્રવ્યનો સહોપયોગ કરી, અર્થ તનજ પરો વેતિ ગગતા લઘુવેતસાન્ ડહામ ચરિતાનાં તુ વપુર્વેવ કુદુમ્પકમ્ આ મહાન્ સ્લોકનાં પવિત્ર આશયને અનુસરવું જોઈએ.

જય ગોપાલ એટલે શું ?

આપણામાંથી જ્યારે એક બીજાને માર્ગમાં વિવેકી સદ્-ગૃહસ્થો મળે છે ત્યારે પરસ્પર “જયગોપાલ” એ શબ્દથી

વ્યવહાર કરે છે. એ વાત સર્વત્ર પ્રસિદ્ધ છે. હવે “જયગોપાલ” એટલે શું ! તે તરફ આપણે જરી લક્ષ આપીએ. “જયગોપાલ” એ શબ્દનો અક્ષરાર્થ એટલો જ છે કે “ગાયોના પાલન કરનારાઓનો જયધાઓ” હવે જ્યારે આપણા વ્યાવહારિકમાં ગોરક્ષા સમજાંધી એ પ્રમાણે મહાત્મ બોધ અન્વિત છે ત્યારે એથી ઉત્તમ અન્ય બોધ સંશોધન કરવાની શી આવશ્યકતા છે ! આપણા શ્રીમાનો જ્યારે મંદોટા મંદોટા ઘોડાઓને ખવરાવી પીવરાવી મદમસ્ત કરી ગાડીમાં જોડી પાલવા બેન્ડસ્ટન કિંવા ચોપાટી ઉપર જ્યારે ફરવા નિકળે છે ત્યારે તેઓ પોતાને કૃત્ય કૃત્ય માની બેસે છે પરંતુ જો તેમને પૂછવામાં આવે કે શેઠસાહેબ આ તમારા ઘોડાઓને માલ મલિદા ખવરાવી મદમત કરો છો. તેમાં આપને શા લાભની ઉપલબ્ધિ છે ! તો તત્સમજાંધી તેઓ શું ઉત્તર આપશે. પરંતુ તેના બદલે જો દરેક શ્રીમાન પ્રતિજ્ઞા પૂર્વક ગાયોને ખવરાવી પીવરાવી ગાય સેવાનો જ શોખ રાખે તો તેથી તે પોતાને તથા આપણા આ આખા ભારતવર્ષને કેવા મંદોટા લાભની પ્રાપ્તિ થાય, એ દરેક સદ્વિચાર સંપન્ન મનુષ્ય પોતાના અંતઃકરણમાં વિચારી શકશે. ગાયમાતાની સેવાથી સ્વાર્થ અને પરમાર્થ એ ઉભય મુઘડે છે. એકંદ પદાર્થ વિદ્યા વેત્તાઓથી અજ્ઞાત નથી. દૂધ, દહીં, ઘૃત વિગેરેથી આપણું પોતાનું શું પરંતુ આખા ભારતવર્ષનું કલ્યાણ થાય છે; બદકે જગત નું જીવન રૂપ જ ગાય છે એમ આપણે કહીએ તો તેમાં કોઈનાથી પણ આનાદાની કરી શકાય નહિ.

રસ રસ મોંઘા થવાનું કારણ શું !

ગત થોડાક વખાથી વર્તમાન સમયની સરખામણી કરતાં
 રસ-કસ વિગેરેની દિવસે દિવસે મોંઘવારી થતી જાય છે. એનું
 કારણ એજ છે કે:-દિનપ્રતિ દિન ગાયો નિર્જલ થતી જાય છે
 અને જો એ પ્રમાણે થોડા વખત પછી ચાલશે તો અંતે સમગ્ર
 સંસાર ને એથી મહાન હાની થવાની છે ગાયોની ઉન્નતિ
 થવામાં આપણી સર્વની ઉન્નતિ અન્તર્ગત છે. ગાયના
 છાણુ અને મૂત્રથી પણ આપણે જેટલા આભારી છઈએ તેટલા
 આત્મારી આપણે બીજા કોઈના પણ થવાના નથી માટે હવે
 “ઈતિષ્ઠા! જાગ્રત પ્રાણ્ય વર્ગાન્નિર્વોધત ” નો-ઉઠો! જાગો!! અને
 પરિકર બાંધી ગાય રક્ષણમાં તત્પર થાઓ.

મૃત્યુક્ષોકમાં દૂધ એજ અમૃત છે.

અમૃતવૈગવાં ક્ષીર મિચ્યાહ ત્રિદશાધિપઃ ॥

• તસ્માદ્દદાતૌ યો ધનુમમૃતં ગમ્યચ્છતિ ॥

ભાવાર્થ:—શ્રીયુત સ્વર્ગના પ્રધ્યક્ષ ઇન્દ્ર મહારાજે ગાયના
 દૂધનેજ અમૃત માન્યું છે તેથી જે ગાયદાન કરે છે તે અમર
 પદને પ્રાપ્ત થાય છે.

આયુ : વૈ પૂતમ્ “શ્રુતિવાક્ય.”

“ધૃત (ધી) એજ આયુષ્ય છે” આ શ્રીમદ્ શ્રુતિ ભગવ-
 તના સિદ્ધાન્તને અનુસરી જે સભ્યો ગાય સેવા પરાયણ થશે
 તેજ ખરેખર ધન્ય ધન્ય છે કૌરવોએ વિરાટ રાજાની ગાય
 લેવાથી ગાંડીવ ધનુષ્યારી મહાન ગાયભક્ત અરબુન યુપ્ત
 વેવની પણ દરકાર મૂકી પ્રસિદ્ધિમાં આવી બ્રહ્મચારી બિષ્મ
 પિતામહ તથા દ્રોણાચાર્ય સાથે યુદ્ધ કરવા તૈયાર થયો હતો.

તથા એક ભૂદેવ (બ્રાહ્મણ) ની ગાય ચૌરાઈ જવાથી અભ્યુત્થાનને
ઠાઠશ (બાર) વર્ષ સુધી પગથી તીર્થ યાત્રા કરવી પડી હતી.

ગોવર્ધન પર્વત કરાંચુત્રી ઉપર ધારણ કરવાનું પ્રસંગ
ગાયેના રક્ષણમાટેજ શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન ઉપર આવી પડ્યું
હતું. ખરેખર એ પ્રમાણે આંધળને આપણા ઇતિહાસમાંથી
અસંખ્ય દાખલાઓ મળે છે. અને તેથી આપણને મહાન
આનંદ ઉદ્ભવે છે માટે મિત્રવર્યો ? હવે અવિચાર રૂપ નિદ્રા
માંથી જાગૃત થઈ તમારા પૂર્વજેના પવિત્ર ચરિત્રોનું અનુ
કરણ કરો. આલોક અને પરલોકમાં સુખ ભોક્તા થાઓ.
સજ્જનો ? હું એક બીજી પણ અનંદની વાત આ પ્રસંગે
જણાવું છું કે જેથી તમને બહુહર્ષ થશે.

યુરોપમાં “વેલ્ટેરીઅન” મંડળીઓ.

મારા વાંચવા પ્રમાણે હમણાં થોડા સમયથી યુરોપ દેશમાં
“વેલ્ટેરીઅન” મંડળીઓ ઉત્પન્ન થવા લાગી છે. અને તે
માંસાહારનો ત્યાગ કરાવી ભાણપાકા-વનસ્પતિ-અન્ન વિગેરેના
અહારની ઉત્તમતા પ્રતિપાદન કરે છે. તેનો એ મહાન પ્રયાસ
ચાલુ છે. “વેલ્ટેરીઅન” એ શબ્દનો અર્થ પણ એજ છે કે:-
વનસ્પતિ નિગેરેનો અહાર કરનાર મંડળ ધન્ય. છે તે મહાશયોને
કે તેઓ પણ સાત્ત્વિક અહારની મહત્તા જાણી તેમના ઉપાસક
થઈ પડ્યા છે. બલિહારી છે એવા સારા સારા વિદ્વાનોની ?

મથુરાંજના ચોખાઓ.

કહાય કેઈ માંસાહારી શંકા કરશે કે માંસાહારથી શરીરમાં
બળની વૃદ્ધિ વાય છે. અને તેથી જ તેનો અહાર કરીએ છઈએ.

તો તેવા માંસ ભક્ષણેનું મનુષ્યને હું મથુરાંજીના ચોખાઓના
 હરશન કરવાની ખાસ ભલામણ કરું છું (હસાહસ) કે તેઓ
 માંસાહાર સિવાય પણ કેટલા બળવાન છે. વળી કદાચ કોઈ
 અન્યમતાવલંબી કહેશે કે:-અમારા ધર્મ પુસ્તકોમાં માંસ
 ભક્ષણની મનાઈ નથી તો એ પ્રમાણે તેમનું કથન સર્વથા
 અસત્યજ છે. કારણકે તેમનાજ ધર્મ પુસ્તકોમાં માંસાહાર
 નિષેધકસંખ્યાબંધ વાક્યો વાંચવામાં આવે છે. સંસારમાં જેટલા
 કંઈ મતમતાન્તરો-પંથો-માર્ગો છે તે સર્વેમાં માંસાહાર ખંડન
 રૂપેજ ઉદ્દેશ્ય કરવામાં આવેલ છે. અને જેથીજ “અહિંસા પરમો
 ધર્મ” એ મહાન વાક્ય સર્વ સિદ્ધાન્તોમાં સામ્રાજ્ય પદને
 પ્રાપ્ત થયો છે. અત્ર વિશેષ સમય ન હોવાથી હું “અહિંસા”
 સંબંધી કંઈ પણ અધિક કથન કરતો નથી. અને એ મહાન
 ઉપયોગી વિષયને હું સ્વતંત્રજ વ્યાખ્યાન રૂપે પ્રસંગોપાત્ત આપ
 સર્વે સદ્ગૃહસ્થોની સન્મુખ વિસ્તૃત કરીશ; “અહિંસા” માર્ગ
 પ્રતિપાદન કરવા માટે બાઇબલ અને કુરાનની આયતો પણ
 કટિબદ્ધ છે. એમાં યત્કિંચિત્ પણ સંશય નથી. એ પ્રમાણે
 આજ પાશ્ચાત્ય વિદ્વાનોના પ્રસંગથી અનેક ઉદાહરણો લખ્ય છે.

અકબરની યોગ્યતા

થોડા વર્ષથી પ્રથમ યહ ગયેલા અનાયો પણ ગાયના મહાન
 ઉપકારને પ્રશંસી પોતાના સામ્રાજ્યમાં ગોરક્ષા કરવા યોગ્યતા
 ધરણ કરી હતી. એવા અકબર વિગેરે બાદશાહોના જીવન
 વૃત્તોથી રૂપેટ જણાઈ આવે છે. જ્યારે પરધર્મીઓ પણ ગોરક્ષા
 કરવા માટે તનમન ધન કુરબાન કરતા ત્યારે આપણે તે પ્રમાણે

કરીએ નહિં થું । એ અદ્ય શરમ ભરેલી વાત છે. સત્પુરુષો !
 જે તમને તમારા દેશ, સનાતન ધર્મ અને સ્વકર્તવ્ય તરફ
 પ્રેમ દ્રષ્ટી હોય ॥ જે તમારું જીવનને સાફવ્ય કરવા ઇચ્છતા
 હો । જે તમે વૈષ્ણવ એ પદને પથાર્ય રીતે શોભાવનારા હો ॥
 જે તમારામાં હજી કંઈ પણ સત્ત્વ બુદ્ધિ હોય ! જે તમારા
 શરીરાન્તર્ગત રોમરોમમાં ક્ષાત્ર ધર્મનું રૂઢિર વહન કરતું હોય
 તો, થાઓ તૈયાર—કરો પ્રતિજ્ઞા કે:—હવેથી અમે તનમન અને
 ધનથી ગોસેવા કરી—અમારા વેદોક્ત સનાતન ધર્મ પરાયણ
 થશું. તથાસ્તુ.

અતિમ આપને એજ બે શબ્દો કહી મારા વ્યાખ્યાનથી હું વિ-
 રમું છું. સહ્ય મહાનુભાવો ! આપની પાસે આ બાળકે જે કંઈ
 કથન કર્યું તે જન્મ માતા પિતા પોતાના બાળકોની તોતડી
 વાણી સાંભળી આનંદને પામે અને તેનાં દાષોનું પરિત્યાગ
 કરી—ગુણોમાંજ અનુરાગ રાખે તે પ્રમાણેજ મને ધારવા આપને
 સૂચન કરી ઉપસંહારમાં:—

યયા સર્વમિદંવ્યાપ્તં જગત્સ્થાવરજંગમમ્ ॥

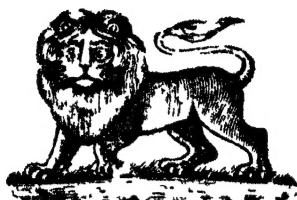
તાં ધેતું શિરસા વન્દે ભૂતભવ્યસ્ય માતરમ્ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:—આ સર્વ ચરાચર જગત્ જે (ગાય) વડે વ્યાપ્ત
 છે—તે જગન્માતા ગાયને હું મસ્તક વડે વંદન કરી હું મા-
 રા સ્થાન ઉપર ઉપસ્થિત થાઉં છું

હરિ ઐ શાન્તિ: શાન્તિ: શાન્તિ: ॥

॥ શ્લોક ॥

તાવ નગર્જન્તિ શાસ્ત્રાણિ જમ્બુકા વિપિને યથા ॥
નગર્જન્તિ મહા શક્તિ યત્ર દ્વેદાન્ત કેસરી ॥ ૧ ॥

સંખ્યાબંધ સત્પુરૂષોની સંમતિથી હક મુદતથી
આહુ થશે.

વર્તમાન આર્ય સમાજ વિગેરેનું 'યથાર્થ રીતે ખંડન કરી વેદોક્ત
સનાતન ધર્મ નું મંડન કરનાર' માસિક પત્ર.

શ્રી સનાતન ધર્મ.

વાર્ષિક લવાજમ-અગાઉથી-રૂ-૨-૦-૦-

પત્ર-વ્યવહાર-નિયે પ્રમાણે.

કચ્છ મોચાલા:—સંખ્યાદક-સનાતન ખર્ચ.

અક્ષરખી પ્રભાકર ચર્મા.

બ્રહ્મર્ષિ પ્રભાકર શર્મા વિરચિત અત્યુત્તમ પવિત્ર પુસ્તકા.

- ૧ શ્રી બ્રહ્મર્ષિ વાણી:—વેદ, ઉપનિષદ, શ્રુતિ, સ્મૃતિના સિ
ન્ત રૂપ, જ્ઞાન, ભક્તિ, વૈરાગ્ય, ધર્મ, નીતિ, સત્સંગ, ૧
વત્ય પવિત્રપ્રેમ, વિગેરે વ્યાખ્યાનિક તથા પારમાર્થિક સ
બધ્ધ વિષયોથી ભરપૂર, ૬૦૦ પૃષ્ઠો, સુવાચ્ય બાળ
ટાઈપ, સુંદર છપાઈ, અનેકકર્તાની છબી સાથે સોનેરી
સંયુક્ત મનહર પાકા પુઠ્ઠની કિંમત રૂ. ૧-૪-૦ પો. ૦૮૦
- ૨ શ્રી બ્રહ્મર્ષિ વાણી:—શ્રીમદ્ જગદ્ગુરુ શારદામહ
શ્વર શ્રીશંકરાચાર્ય મહારાજ શ્રીએ આપેલી પદવી સં
સ્મૃતિસિદ્ધિ નિર્ણય સાગર છાપખાનામાં બ્રહ્મર્ષિ પ્રભાકર શર્માના
છપાવેલી અત્યુત્તમ આર્ટ પેપર ઉપરની છબી સહિત, વિવિધ
સદ્બોધક પરશુધ્ધ ગુર્જર ગિરામાં મનહર વૃત્ત, વિદ્વાન પુરૂષો
દ્વારા વખણાયેલી કિંમત માત્ર આના ૨ પો. ૦૮૦ જૂદું
- ૩ શ્રી બ્રહ્મર્ષિ વાલાબોધ વારાસઢી:—(પાતિવૃત્ત્યધર્મ.
પ્રતિપાદક.) આખા ભરતખંડમાં કયાંય પણ નહિ છપાયેલી.
તેમજ કેાઈએ પણ હજીયુધી નહિ બતાવેલી છતાં કિંમત
માત્ર આના ૨ પો. ૦૮૦ જૂદું
- ૪ શ્રી સ્વર્ગ સોપાન:—કિંમત આના ૩ પો. ૦૮૦ જૂદું.
- ૫ શ્રી ભગવત્ ભજનામૃત:—કિંમત માત્ર આના ૬ પો. જૂદું
- ૬ શ્રી મોક્ષમાલા:—કર્મ કાંડ, ઉપાસના કાંડ, અને જ્ઞાનકાંડની
યથાર્થરીતે સમજણ આપી. અલેક જ્ઞાન-આત્મજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ
કરાવનાર અત્યુત્તમ પુસ્તક. કિંમત માત્ર આના ૪. (છપાયછ.)
મળવાના ઠેકાણાં.
- મુંબઈ—મહારકોટ, વડગાદી, શ્રી રામચંદ્ર મંદિર પાસે ખીમજી
વાલજી રઘુવંશી. તથા મુંબઈ—કાલબાદેવી રોડ પાંડિત
જયેન્દ્રારામ મુકુંદજી પુસ્તકાલય.
- કચ્છમેથાલા:—બ્રહ્મર્ષિ પ્રભાકર મહારાજના આશ્રમમાં.

